Fra drøm til virkelighed

Poul Bjerager

Nationalpark Skjoldungernes Land i årene 2003 - 2017

I denne artikel beskriver jeg de overordnede linjer i det langvarige forløb, der førte til dannelsen af Roskildes, Lejres og Frederikssunds nationalpark. Sidst i processen var der hårde udvekslinger mellem interessenter med forskellige opfattelser af, hvad en nationalpark kunne betyde. Men det hele endte i gensidig forståelse, fred og fordragelighed og indvielse af nationalparken i marts 2014.

Jeg har været den gennemgående projektmager fra starten, og indtil jeg stoppede i januar 2017. Læserne får her mit udvalg og diplomatiske fremlægning af centrale historiske forhold fra forløbet. Der ligger rigtig mange spændende sidehistorier parallelt med hovedhistorien, men de falder udenfor denne artikels koncept-ramme.

Artiklen illustreres af nogle af de fotos, vi brugte mest gennem den beskrevne periode.

→ Skibssætningen i Gl. Lejre. Foto Poul Bjerager

UDVALGTE PUNKTER I NATIONALPARKENS TIDSLINJE:

2003
Miljøministeren inviterer kommuner til medvirken i et pilotprojekt.

2004
Et lokalt initiativ får igangsat nationalparkprojektet.

2005
Kommunalbestyrelserne indsender forslag til nationalpark.

2007
Lov om nationalparker vedtages, og 5 andre kandidatområder udpeges.

2009
Skjoldungelandet (et demonstrationsprogram) etableres.

30 demonstrationsprojekter gennemføres 2009-11.

2011
Husstandsomdelt nationalparkmagasin og borgerdebat om nationalpark.

2012
Kommunerne anmoder om udpegning og får miljøministerens accept til en proces.

2013
Lodsejerforeningen dannes på baggrund af fornyet skepsis..

2014
Styregruppen enes – efter hårde forhandlinger – om et nationalparkforslag.

Miljøministeriets udsender sit forslag til nationalpark.

2015
Nationalparken indvies på Ledreborg af kronprins Frederik.

Bestyrelsen træder sammen. Personale ansættes, og kontor indrettes på Ledreborg. Nationalparkrådet dannes.

2016
Forslag til nationalparkplan udarbejdes og sendes i offentlig høring.

2017
Nationalparkplanen vedtages, og udrulningen påbegyndes.

OPTAKTEN, FØR 2003

Danmark er det sidste land i verden, der har vedtaget en lov om nationalparker. Vi har hidtil satset på generel natur- og miljøbeskyttelse, fredninger, sektorplaner og kommuneplaner m.v. til sikring af natur- og kulturværdierne overalt i et afvekslende landskab. Naturfredningsfolk frygtede, at der med nationalparker ville kunne skabes fin A-natur på udvalgte steder med fuld opmærksomhed, medens resten af landet ville kunne komme til at "sejle" som B-natur uden den nødvendige omsorg.

Gennem de sidste 50 år har der fra forskellige statslige og amtslige instanser været fremsat forslag om sikring af stort set det samme landskab, som nu er blevet vor nationalpark. Vigtigst er her Fredningsplanudvalgets plan fra 1961, der udpeger hele dette område som fredningsværdigt. Frygten var, at området snart kunne overrendes af ukontrolleret byspredning tæt ved hovedstaden, der buldrede derudad i sine fem fingre. Tanken var at skabe et stort grønt og rekreativt landskab til gavn for naturen og til glæde for den moderne byboer. Ordet nationalpark nævnes en passant her for første gang, så man kan godt sige, at tanken om en nationalpark her blev født, 50 år før den blev skabt. Resultatet af planen var en halv snes frivilligt aftalte landskabsfredninger gennemført mod økonomisk kompensation.

> Danmark er et af de sidste lande i verden, der har etableret nationalparker.

I 2000 nedsatte den daværende Nyrup-regering det såkaldte Wilhjelm-udvalg, opkaldt efter formanden, den tidligere industriminister Nils Wilhjelm (K). Udvalget konstaterede, at naturens omfang og mangfoldighed var for nedadgående i foruroligende grad, og det var snart svært at leve op til internationale konventioner på området.

Udvalget udgav i 2001 sin rapport med den visionssættende titel "En rig natur i et rigt samfund". Rapporten foreslog blandt andet, at nationalparker kunne være en måde til at få skabt mere natur på større arealer, mere sammenhængende natur og mere levedygtig og mangfoldig natur. Efter politiske overvejelser og processer kom et folketingsflertal (alle partier minus Enhedslisten) frem til, at man ville afprøve ideen.

FØRSTE FORSØG: DET KULTURHISTORISKE LANDSKAB 2005

I maj 2003 kom et brev, i datidens håndfaste papirform, ind på mit skrivebord i Hvalsø Kommune, hvor jeg var kommunaldirektør. Det var fra miljøminister Hans Christian Schmidt (V), stilet til kommunen v. borgmester Virginia Holst (V). Ministeren havde udvalgt ti områder i Danmark, som fik tilbudt at kunne være pilotprojekter, der skulle komme med hver deres forslag til, hvordan en dansk nationalpark kunne tage sig ud, og hvad et dansk koncept for en nationalpark burde være.[1]

Jeg gik øjeblikkeligt ind til borgmesteren på kontoret ved siden af. "Ginny!, nu skal du bare høre!" Den amerikanskfødte borgmester Virginia Holst var straks helt med, og hun kunne se mange visioner på Hvalsø Kommunes vegne: vækst, stolthed, mere natur, gæster udefra osv. Hun sad selv på en af områdets store gårde og var også klar over, at landmændene nok lige skulle kigge en sådan varm og ukendt kartoffel an, inden gaflen kunne sættes i.

Landbrugsorganisationerne var imidlertid allerede blevet adviseret om sagen, herunder at det for miljøministeren var afgørende, at der skulle være lokal opbakning til sagen – uden at dette var nærmere defineret. Fra den lokale landbrugsorganisations side blev det tidligt meddelt ministeren, at man ikke kunne bakke denne udpegning op. Ministeren tog på den baggrund vort kandidatur ud. Ideen var skudt ned, allerede inden sagen nåede frem til kommunalbestyrelserne.

Virginia Holst og jeg var enige om, at dette ikke var demokratisk rimeligt. Vi inviterede så borgmestrene fra Roskilde, Bjørn Dahl (V), og Lejre, Jens Hald Madsen (V), samt museumsdirektør Frank Birkebæk og godsejer Silvia Munro til rådslagning om sagen.

Udkommet blev et forslag fra kredsen til kommunalbestyrelserne om et "Initiativ til undersøgelse af potentialer i det kulturhistoriske landskab på Roskilde- og Lejreegnen". Også i kommunalbestyrelserne skulle initiativet/undersøgelsen præsenteres med kløgt, for ingen vidste jo på det tidspunkt, hvad en nationalpark ville indebære. Og det kunne jo være, at kredsen ville pege på et helt andet koncept.

Resultatet blev en henvendelse til ministeren fra de lokale myndigheder (også Roskilde Amt) om, at sagen burde revurderes. Samtidig lagde Friluftsrådet med sin visionære og resultatorienterede direktør Jan Eriksen penge på bordet, så også de ellers forbigåede tre kandidatområder kunne medtages i sidste øjeblik. Hvor de syv først udpegede pilotprojekter udarbejdede deres rapporter gennem en næsten 2-årig proces, havde vi andre tre såkaldte undersøgelsesområder kun godt et halvt år.

Vi satte et stort apparat i gang med en større styregruppe med Virginia Holst som formand , syv tematiske arbejdsgrupper samt konsulenter fra Cowi Consult. Vi indsamlede data, beskrivelser og udarbejdede visioner for området. Hertil kom formulerede krav til lovgivningen, først og fremmest

KORNERUP KIRKE.
Landsbykirkerne er gode udgangs- og sigtepunkter, varder, for ture i nationalparken. Foto Poul Bjerager

at projekter i en nationalpark kun må gennemføres ved frivillige aftaler. Efter godkendelser i alle kommunalbestyrelserne indleverede vi en stor såkaldt slutrapport samt en omfattende bilagsrapport til ministeriet i juni 2005.

Hvad angår vore tanker og anbefalinger om lovgivning og organisering m.v. lå disse helt på linje med anbefalingerne fra alle de andre pilotprojekter og undersøgelsesområder: frivillighed om projekter og samme lovgivning i og udenfor parken, hvilket er det samme som at sige, at landbrug, skovbrug og jagt samt den kommunale planlægning ikke skal påvirkes af at være omfattet af en nationalpark. Uanset hvad en del grønne folk og organisationer måske mente, var dette jo den eneste måde at komme igennem med lovgivningen på i Danmark. Ellers ville modstanden fra landbruget m.fl. være blevet overvældende.

En ting var, at de ti pilot- og undersøgelsesområder i samarbejde med et meget stort antal interesseorganisationer havde indleveret deres rapporter og forslag. Disse skulle så evalueres, hvilket skete ved konsulenter fra Niras Consult. Vi var glade for evalueringen, bl.a. fordi vi blev vurderet som særligt innovative med en særlig vægt på netværkstilgang m.v., hvilket ikke var så almindeligt udbredt dengang.

Da nu forslagene var indsendt, kunne vi egentlig blot vente på at se, hvordan loven om nationalparker endte med at blive udformet. Men vi benyttede tiden til lobbyarbejde på Christiansborg, og vi udarbejdede materiale, der fremhævede og illustrerede vort område, vore anbefalinger, afgrænsning og en lang stribe argumenter om "hvorfor nationalpark lige her". Folketingets Miljøudvalg var på rundtur til de mulige nationalparker, og vi fik også besøg her.

I juni 2007 blev lov om nationalparker så vedtaget i Folketinget. Loven blev, ganske som vi havde foreslået. Formålene ligger i tråd med anbefalingerne fra Wilhjelmudvalget: sikring af mere og bedre natur, sikring og fremhævelse af kulturhistoriske værdier, udvikling af lokalsamfund og bæredygtige erhverv, formidling og inddragelse af befolkningen osv.

Nogle måneder senere satte forligskredsen bag nationalparkloven så navne på de fem områder, som måtte udarbejde egentlige forslag om nationalparker i henhold til den nye lovs bestemmelser. Det var Thy, Mols Bjerge, Vadehavet, Skjern Å og Kongernes Nordsjælland. Til vor ærgrelse var vi ikke med.

Der var ingen officiel forklaring om hvorfor. Gennem bagdøre kunne vi forstå, at man på Borgen og i ministeriet lagde mere vægt på natur end kulturhistorie, hvilket var den aura, vort projekt havde fået. Vi havde imidlertid al den rige natur, der skulle til en nationalparkudpegning, hvilket jo også blev anerkendt flere år senere. Vi var måske blot argumentfrontløber og havde betonet, at vi sammen med naturen havde en særdeles rig kulturhistorie, og at den var præget af landskabet og naturen – og omvendt.

Så sad vi der. Noget fladtrykte, i hvert fald jeg og de tidligere involverede græsrødder. Det svirrede med teorier om, hvornår nationalpark-udpegningsrunde nummer to ville komme. Antagelsen ude i landet var, naivt, at det ville ske indenfor et eller to år.

Sammen med andre gode lokale borgerkræfter advokerede jeg for, at kommunerne selv kunne gå i gang med aktiviteter og projekter, der kunne holde gryden i kog. Men det ville koste penge, og der var ingen garantier for en senere udpegning, så kommunerne var dengang tøvende. Netværket opfangede så det signal, at "nogen" i hovedstaden egentlig havde sympati for vort kandidatur, og at det ville være en god ide at sondere nærmere hos Arbejdsmarkedets Feriefond, om den ville finansiere "noget". Uden denne borgerårvågenhed og vedholdenhed ville nationalparkprojektet formentlig være slumret hen på dette tidspunkt.

I 2008 udarbejdede jeg så for styregruppen og kommunerne en ansøgning til Arbejdsmarkedets Feriefond om støtte til et større program med projekter, som kunne vise befolkningen, hvad en nationalpark egentlig ville kunne byde på. Programmet kaldte vi Skjoldungelandet, og det blev vel den mest kreative og sjove periode i parkens tilblivelsesproces.

SKJOLDUNGELANDET: DEMONSTRATIONSPROJEKT OG FORNYET FORSLAG

Ansøgningen til Feriefonden omhandlede projektstøtte til 14 millioner kroner inklusive værdien af indsatsen fra kommunerne, som efter kommunesammenlægningen pr. 1. januar 2007 var blevet til blot Roskilde og Lejre Kommuner. Friluftsrådet bidrog igen økonomisk til en stilling som formidlingskoordinator.

Ansøgningen var ganske omfattende med i alt 32 foreslåede projekter indenfor tre hovedkategorier:

Skjoldungelandets projekter 2009-12

- Attraktioner i landskabet:
  8 projekter, bl.a. genskabelse af tidligere sø i Boserup Skov, naturpleje i Særløse Overdrev, fritlæggelse af Syvhøje i Oren Skov, stilleområde i Boserup, restaurering af Herthas Alter i Herthadalen.
- Faciliteter til friluftslivet:
  7 projekter, bl.a. Skjoldungestien fra Roskilde gennem den flotteste natur over Ledreborg til Hvalsø, langt spang over Bøllesø, trækfærgen over Kornerup Å, trafikseparering i Boserup Skov, handicapsti ved Slusehuset ved Kattingeværk.
- Formidling af landskabets værdier, herligheder og historie:
  17 projekter, bl.a. åbent projektkontor på Roskilde Museum, ansættelse af formidlingskoordinator, etablering af formidlerkorps, deltagelse i rekonstruktion af den store skibssætning i Sagnlandet Lejre, deltagelse i bygningen af vikingeskibet Skjoldungen, flere arrangementer med kunst i landskabet, pjecen Kirkerne som varder.

Da ansøgningen var godkendt, skulle projektet organiseres og formaliseres nærmere. Den proceskloge museumsdirketør Frank Birkebæk havde let ved at se det hensigtsmæssige i en forankring ved Roskilde Museum, hvilket var både politisk og fagligt velbegrundet. Her etablerede projekt Skjoldungelandet fra 2009 en selvstændig tværkommunal organisation med kontor i Sct. Ols Gade under museets *"formelle, fysiske og administrative værtskab"*. Lejres borgmester, Flemming Jensen (V), var den samlende figur, der afløste Virginia Holst som formand for styregruppen for hele resten af projektperioden.

Gods- og hotelejer Christian Wedell-Neergaard tog initiativ til dannelse af foreningen Nationalparkens Venner. Gennem diverse arrangementer m.v. lagde den et venligt pres på kommunerne om at komme videre med det egentlige mål: en udpegning som nationalpark.

Undervejs i arbejdet med Skjoldungelandet blev styregruppen overbevist om, at tiden var inde til en indsats for *"fornyet fremme"* af nationalparksagen. Et vigtigt element i dette var det store debatmagasin fra maj 2011. Forud for dette lå en beslutning i styregruppen om nu at foretage et *"profiltjek"* på det oprindelige nationalparkforslag. Var afgrænsningen den bedst mulige? Var visioner og formål m.v. stadig dækkende for alle parter i sagen?

Med udgangspunkt i et tilrettet og opdateret oplæg fra min side blev der afholdt arbejdsgruppemøder med repræsentanter for de forskellige interesser indenfor natur, kulturhistorie, landbrug osv. Her blev visioner, forslag og betingelser for en succesfuld fortsættelse debatteret og slebet til. Der blev ikke markeret egentlig modstand mod nationalparken fra landbrugsside, men nok visse betænkeligheder og krav.

Resultatet udgjorde rygraden i det 68 sider store magasin "Fra Skjoldungeland til Nationalpark" til information om nationalparksagen og som debatoplæg om Roskilde/Lejres ønske om en nationalpark. Det blev trykt i 66.000 eksemplarer og omdelt til samtlige husstande i de to kommuner. Hæftet rummede en både populær og grundig gennemgang af, hvad en nationalpark er og ikke er, dens virkemidler, muligheder og begrænsninger.

Magasinet rummede et nyt og revideret forslag til afgrænsning, men det åbnede for dialog om tilgrænsende områder såsom Hvalsøskovene, Elverdamsådalen, Ryegaard Gods, Selsøområdet og Gundsømagle Sø. Selve afgrænsningsspørgsmålet var det, der i den offentlige debat fik mest opmærksomhed. Der blev over fire måneder afholdt 24 borgermøder under nye former ude i landskabet, omfattende vandringer, sejlads, gårdbesøg og meget mere. De mange indkomne kommentarskemaer fra turene viste en meget klar opbakning til nationalparken.

Den karismatiske borgmester i Lejre, Mette Touborg, blev hurtigt engageret i nationalparksagen. Hun var i 2010 blevet formand for nationalparkprojektets bestyrelse, som var mellemleddet mellem styregruppen

← Særløse Overdrev har aldrig været under plov. Foto Ole Malling

og kommunerne. Jeg blev flyttet til Lejre Rådhus for at være tættere på det politiske niveau, og omvendt. Dengang anså man både i Lejre og Roskilde Kommune nationalparken som primært i Lejres interesse.

På baggrund af den omfattende borgerdebat m.v. valgte styregruppen og kommunerne at indsende magasinet til miljøministeren med en fornyet anmodning om at blive udpeget som nationalpark. Samtidig inviterede vi samtlige miljøordførere på ture i landskabet, hvor de med egne øjne kunne se landskab, natur og kulturhistorie og få sig samtaler med nøgle-personer fra forskellige sektorer. Miljøordførerne var imponerede over, hvad de så og hørte. De så vort arbejde som eksemplarisk og som inspiration for kommende nationalparker.

13. december 2012 modtog kommunerne så et brev fra miljøminister Ida Auken, hvor hun meddelte, at vi nu kunne udarbejde et "egentligt forslag" til nationalpark henset til lovens formaliteter. Også Auken tilkendegav, at den fortsatte lokale opbakning var vigtig for forligskredsen. Der var tilsyne-ladende endelig givet køresignal. Borgmestrene kaldte det den bedst tænkelige julegave, medens de råbte hurra og hoppede i sneen i indslag i TV-nyhederne.

KAMPEN OM DET LOKALE NATIONALPARKFORSLAG

Det var der nogle lodsejere, der så og ikke rigtig kunne forstå. De mente ikke, at der havde været en egentlig debat, hvor de var blevet inddraget. Realiteten om en nationalpark var nu rykket tæt på, og en nervøsitet meldte sig, sådan som man i øvrigt kender det fra for eksempel lokal-planprocesser.

En gruppe lodsejere bestående af både folk med jordbrug som bierhverv og som hovederhverv tog initiativ til dannelsen af en lodsejerforening. Initiativtageren var den nyligt tilflyttede lodsejer, fabrikant Lars Vedsmand, Gl. Lejre. Han var allerede inden da en hyppig og hyggelig gæst på mit kontor. Han forsøgte at få mig og styregruppeformand Flemming Jensen til at forstå, at der ikke var den opbakning, vi gik og troede, snarere tværtimod.

Lodsejerforeningens bestyrelse skriver maj 2013 til samtlige lodsejere direkte. Brevet starter med sætningen "Din ejendom er blevet udpeget". Man beder lodsejerne tilkendegive, hvorvidt de er for, imod eller neutrale overfor nationalparken. Brevet tilkendegiver, at der kan være mange for-dele ved en nationalpark, men samtidig mange risici i form af mulige ind-greb i lodsejernes retsstilling, regulering af erhvervet, begrænsning af jagt, uønsket færdsel, borgere fra nær og fjern, der mener at eje det hele osv. Lodsejerne savner at se håndfaste garantier for, at der ikke sker indskræn-kninger i deres ejendomsret og brugsret.

Foreningen får hurtigt mange medlemmer. Bestyrelsen registrerer udbredt frygt og forskellige grader af egentlig modstand blandt medlemmerne. Efter 10 år med ikke-modstand synes stemningen pludselig helt vendt

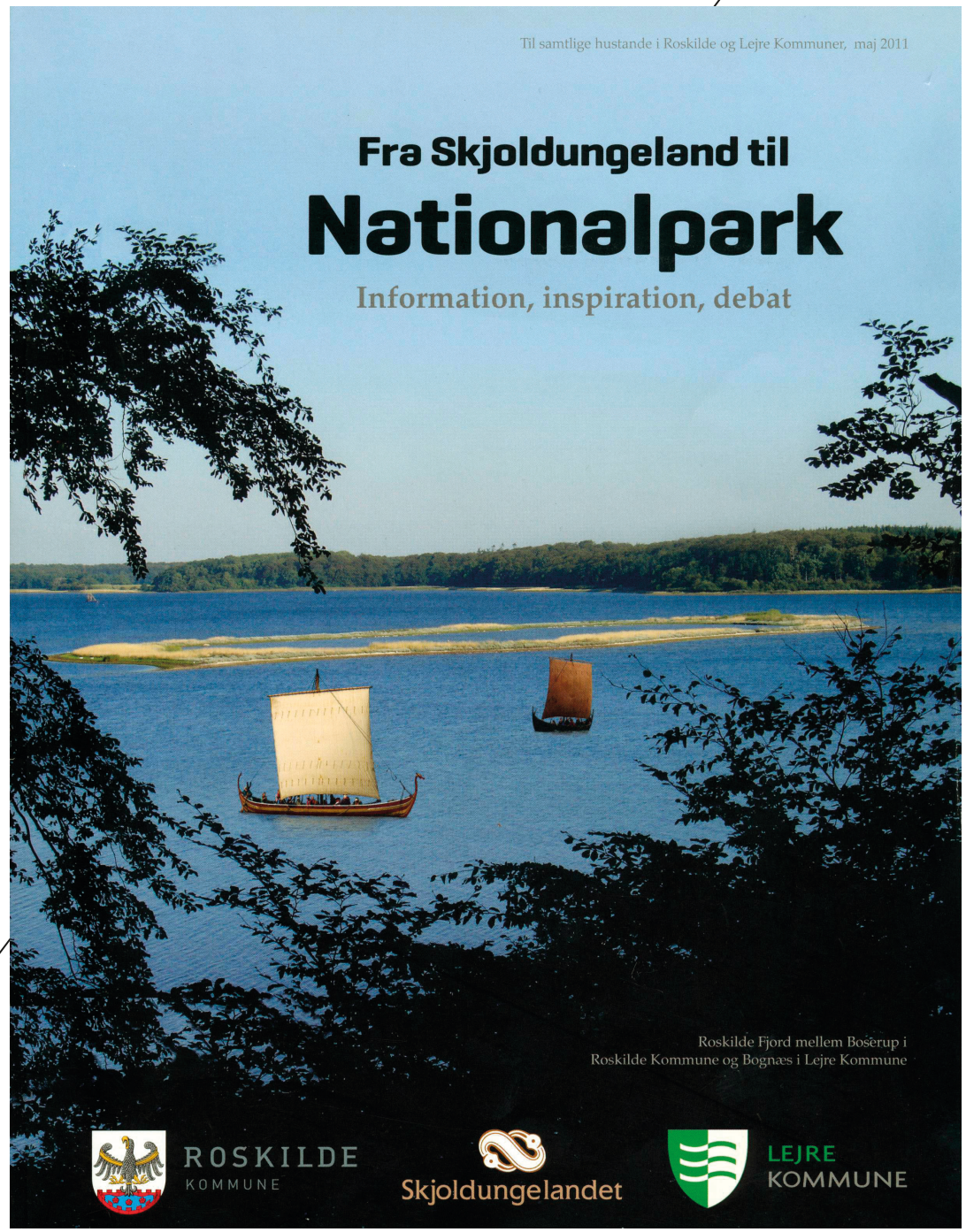

FEM NATIONALPARKFORSLAG GENNEM PROCESSEN 2004 – 2015

2005
Slutrapport til Ministeren og Friluftsrådet: Forslag om Det Kulturhistoriske Landskab/ styregruppe og kommunerne. 500 sider.

2011
Magasin til borgerne: Fra Skjoldungeland til Nationalpark/styregruppen og kommunerne. 64 sider

2013
Hæfte til lodsejere og borgere: Forslag til Nationalpark Skjoldungernes Land/ styregruppen. 32 sider

2014
Hæfte til miljøministeren: Forslag til Nationalpark Skjoldungernes Land/styre-gruppen og kommunerne. 32 sider

2014
Debathæfte fra miljøministeriet med miljøministerens forslag til nationalpark. 26 sider

2016
Nationalparkens forslag til Nationalparkplan/ nationalparkbestyrelsen (og nationalparkrådet). 164 sider

blandt lodsejerne. Stemningen i nationalparklejren rykker fra skyerne til under mulden.

Styregruppen og sekretariatet var allerede gået i gang med at udarbejde det "egentlige" nationalparkforslag straks i det nye år 2013. Jeg var som hidtil pennefører på det kommende kommunale slutdokument, "Forslag til Nationalpark Skjoldungernes Land". Dokumentet, et hæfte på 32 sider, byggede ovenpå på de foregående forslag. Det var stramt formuleret, halvdelen som oplysninger om emnerne og halvdelen som nationalparkens *"idegrundlag"* eller politik på de enkelte politik- og indsatsområder: samarbejde og lokalt ejerskab; natur og landskab; kultur og rigshistorie; landbrug, skovbrug, fiskeri og jagt; friluftsliv; adgang og stier; turisme og andre erhverv, formidling, undervisning og forskning. De grundlæggende præmisser for oprettelsen af nationalparken blev formuleret efter ønske fra lodsejersiden.

Det sidste er interessant i den forstand, at de formulerede forudsætninger allerede fremgår af lovgivningen om nationalparker (bl.a. samme lovgivning inden og udenfor, frivillighed, de formulerede idegrundlag skal ligge til grund i den endelige nationalparkbekendtgørelse, fortsat lokal opbakning m.v.). Det var vigtigt for lodsejerne at få dette med for at kunne have en nødbremse, hvis forudsætningerne skulle ændre sig sidenhen.

> Stemningen i nationalparklejren rykker fra skyerne til under mulden

Det kan bemærkes, at den præcise afgrænsning er defineret i et digitalt kort (GIS), som kan ses via nationalparkens hjemmeside. Afgrænsningen er i princippet fastlagt helt nøjagtigt i forhold til matrikelskel og fysiske forhold. Der har primært været taget hensyn til, at koncentrationen af natur og kulturhistorie skulle være maksimal, og at nationalparken skulle have en naturlig eller forståelig arrondering uden "huller i osten" og med en "god historie".

Lodsejerforeningen ønsker at få en afgørende indflydelse i styregruppen og beder om længere tid til processen. Ad tre omgange blev processen forlænget med samlet 10 måneder, og antallet af lodsejere i styregruppen blev øget fra to til seks pr. marts 2013. Både på og mellem møderne fik vi nogle gode snakke. Efterhånden blev lodsejerne mere betryggede

gennem de juridiske "beviser" og håndfæstninger, der kunne lægges på bordet. Samtidig forstod den øvrige styregruppe og bestyrelsen bedre lodsejernes bekymringer og anbringender. Uanset forskellige verdensbilleder så burde der, om muligt, findes kompromiser og løsninger, som alle parter kunne leve med.

> De grundlæggende præmisser for oprettelsen af nationalparken blev formuleret efter ønske fra lodsejersiden.

Forhandlingerne i den udvidede styregruppe var til tider kontante. Det samme gjaldt især et borgermøde, som var arrangeret specielt for lodsejerne. En skrivebordsrapport om de biologiske kvaliteter og muligheder skabte stor vrede hos nogle lodsejere. Tonen var konfronterende. Imidlertid skabte dette en modreaktion fra – viste det sig – den anden halvdel af de tilstedeværende lodsejere, som betonede de positive muligheder med en nationalpark. Nogle af dem talte de oprørte lodsejere midt imod.

De kritiske lodsejeres anbringender måtte under alle omstændigheder afklares, for at der kunne sikres den nødvendige opbakning til en god nationalpark. Politikerne valgte at komme lodsejerne i møde i stedet for blot lade det helt store flertal i styregruppe, befolkning og kommunalbestyrelser træffe de krævede, og legitime, beslutninger.

Hvis vi blev stadfæstet som nationalpark ville der være flere oplagte kandidater til formandsposten, set i et lokalt perspektiv. Lodsejerforeningen fremsatte dog den stærke anbefaling, at posten måtte tilbydes en repræsentant for lodsejerne, hvis man skulle forvente at få deres tilslutning. En lodsejer som bestyrelsesformand ville kunne betrygge lodsejerne, og dermed måtte der kunne opnås flere, hurtigere og mere holdbare resultater i nationalparken. Tanken fik hurtigt næring i styregruppen. Den var således sindet at anbefale, at ministeren udpegede Lars Vedsmand som bestyrelsesformand, hvis lodsejerrepræsentanterne ellers kunne være enige om nationalparksagen som helhed.

Lodsejerforeningens bestyrelse foretog op til det kommende styregruppemøde en ny medlemsundersøgelse om holdningen til nationalparken. Bestyrelsen anbefalede medlemmerne at stemme "ja" på grund af de seneste afklaringer og ikke mindst aftalen om formandsposten. 80% af medlemmerne stemte "ja", hvilket lodsejerforeningens bestyrelse vurderede som et så klart flertal, at den nu ville stemme for nationalparkens oprettelse. Landboforeningen Gefion, der repræsenterer det egentlige produktionslandbrug, gennemførte også en undersøgelse. Her fandt Gefions bestyrelse, at der ikke var den nødvendige opbakning blandt deres medlemmer.

Der var spænding helt til det sidste, men på styregruppens møde d. 10. februar 2014 kunne regnebrættet gøres op. Styregruppen vedtog at anbefale de tre kommuner at anmode miljøministeren om at igangsætte den krævede proces, der kunne føre til oprettelse af nationalparken. Gefions repræsentant i styregruppen kunne ikke tilslutte sig beslutningen. Af de tre kommunalbestyrelsers i alt 79 medlemmer stemte 1 imod indstillingen fra styregruppen, og 1 undlod at stemme, begge i Frederikssund. Opbakningen til nationalparken var – nu igen – overvældende. De ekstra 10 måneders proces, som lodsejerne havde bedt om, havde båret frugt.

MILJØMINISTERENS FORSLAG TIL NATIONALPARK SKJOLDUNGERNES LAND

Nu var det så ministeren, der på vegne af forligskredsen og Folketinget skulle skrive sit/deres forslag til bekendtgørelse om Nationalpark Skjoldungernes Land; det er jo staten, der tager ansvaret, kommer med pengene osv. I praksis er det Naturstyrelsen, der skriver disse bekendtgørelser med tilhørende informations- og debatmateriale. Naturstyrelsens arbejdsgruppe var da også på undersøgende besigtigelser i området.

Vi havde mulighed for i al konstruktiv venlighed at hjælpe med at kigge dem lidt over skuldrene. Uanset en del tilretninger og klarificeringer blev enkeltelementer i især den juridiske del af teksten endnu en gang mødt med spørgsmål og frygt fra toneangivende lodsejere. Det handlede om juridisk set korrekte formuleringer, som imidlertid let kunne misforstås ud fra deres isolerede ordlyd. Alt blev dog til sidst udredt og forklaret, og frygten manet i jorden.

Den 16-ugers høringsperiode af miljøministerens forslag til bekendtgørelse for nationalparken udløb ved udgangen af 2014. Blandt hørings-organisationerne var det alene det sjællandske produktionslandbrug, der havde indvendinger. Gefion fandt, at der ikke var den fornødne opbakning blandt deres medlemmer i området. Såvel Familielandbruget som Lodsejerforeningen fandt, at der hos dem var den fornødne opbakning blandt medlemmerne. Høringsperiodens tre borgermøder var alle helt fredelige.

Den næsten 12 år lange idé-, forslags- og oprettelsesperiode afsluttedes med miljøminister Kirsten Brosbøls udstedelse af bekendtgørelse om Nationalpark Skjoldungernes Land og den særdeles festlige indvielse af

nationalparken. H.K.H. kronprins Frederik foretog den officielle indvielse. Han og ministeren steg i Veddelev Havn ombord på det gode skib Follow Me sammen med den nyudpegede formand Lars Vedsmand, Frederikssunds borgmester, John Schmidt Andersen, og et lille selskab af VIP'er. Fjorden er det største natur- og landskabselement i nationalparken, og symbolsk ankom vi fra nord ad søvejen til Roskilde. Her blev selskabet mødt af Roskildes og Lejres borgmestre, Joy Mogensen og Mette Touborg, og et stort antal borgere.

Kronprinsen ønskede at se en del af nationalparken, og det lille selskab begav sig på cykler af sted gennem Boserup Skov mod Ledreborg Slot. Her ventede mere end 1000 borgere. Slotsladen var pyntet og indrettet med udstillinger og boder – og endda vikingeskibet Skjoldungen. Der var rigtig gode taler af ministeren, formanden, borgmesteren m.fl. Kronprinsen udtrykte ønsker om held og lykke til nationalparken. Han trak i en snor, og et enormt flag med nationalparkens logo blev afsløret. Skjoldungernes Land er den eneste nationalpark, i hvis logo indgår en figur af mytisk karakter, nemlig Skjoldungefiblen.

Nationalparkens logo er en stilistisk gengivelse af denne fibel, som blev fundet af ROMU under udgravningen af en den ældste kongehal i Gl. Lejre i 2004. Smykket er fra omkring år 600 og kan ses på Lejre Museum. Foto ROMU.

NATIONALPARKPLANEN OG FREMTIDEN

Nationalparken blev således til sidst oprettet og indviet på fineste vis og efter alle kunstens, lovgivningens og traditionens regler. Som i et eventyr: Parken skulle dog så mange trængsler og længsler igennem først.

Så blev det hverdag, og den organisatoriske og administrative udrulningsfase blev indledt. Som nævnt var Lars Vedsmand blevet udpeget som bestyrelsesformand. 11 myndigheder og organisationer kunne hver indstille en kvindelig og en mandlig kandidat til nationalparkens bestyrelse. Medlemmerne udpegedes alle af ministeren. Bestyrelsen trådte sammen i juni 2015.

Første opgave var at ansætte en nationalparkchef, og den stilling var jeg naturligvis glad for at få tilbudt. Næste opgave var at opbygge sekretariatet og finde velegnede lokaler. Tre stillinger blev besat, og adressen blev på Ledreborg i en af slottets sidelænger. Det var også en omfattende proces at få etableret det lovpligtige nationalparkråd, som er et rådgivende organ, der danner forbindelser til det, der i nationalparklovgivningen hedder "lokalsamfundet". Vi fik dannet et nationalparkråd med bred forankring i de relevante sektorer i nationalparken.

Fra sidst i 2015 kunne vi så småt påbegynde det meget omfattende arbejde med at udarbejde den påkrævede nationalparkplan. Det er en slags begrundet kogebog for de første 6 år, men med et langsigtet perspektiv. I planen gives endnu en gang en status på nationalparkens tilstand indenfor landskab, natur, kulturhistorie, friluftsliv, erhverv osv. samt overordnede mål og politikker for udviklingen af disse. Der blev skabt overordnet klarhed om vægtningen af indsatsområderne, hvor naturen fik klart mest. I alt 65 indsatser og projekter er fastlagt i den 164-siders plan. Hvor mange der kan nås gennemført i praksis, er sværere at spå om. Midlerne er trods alt begrænsede til 7,6 millioner kroner om året fra staten, og første planperiode på seks år er ikke lang. Og fysiske projekter på fast ejendom kan kun gennemføres, hvis ejeren kan tilslutte sig projektet.

Naturen og borgerne har med nationalparken fået en fantastisk platform til at kunne præge udviklingen i det smukke landskab i retning af mere og bedre natur, fremhævelse af den rige kulturhistorie, velafvejede muligheder for et hensyntagende friluftsliv, afmålt udvikling indenfor turisme, osv.

Måske vil det dog vise sig, at den største forandring ligger i, at der med nationalparken er skabt nye samarbejdsfora i form af nationalparkbestyrelsen og Nationalparkrådet. Heri ligger, at parter, der tidligere kunne stå mistroiske overfor hinanden, nu sidder om samme bord, er i dialog, bedre kan forstå hinanden og dermed bedre kan finde holdbare løsninger, som alle kan være tilfredse med. Det bør også betyde flere og hurtigere konkrete resultater end ellers. Til gavn for naturen og til glæde for borgerne.

NOTER

[1] Nationalparker er nemlig meget forskellige rundtom i verden, med forskellige grader af statsligt ejerskab, regulering, jura og praktik. Danmark er et kulturlandskab, hvor det ikke som i så mange andre lande er muligt at udpege store landskaber med ren eller uberørt natur. Realistisk må man konstatere, at alt, hvad vi her i landet opfatter som natur, er berørt og menneskepåvirket eller ligefrem skabt natur.

NØGLEPERSONER

Formænd for styregruppe og bestyrelse:

2004 – 2008	Borgmester Viginia Holst, Hvalsø: formand for styregruppen
2009 – 2015	Borgmester Flemming Jensen, Lejre: formand for styregruppen
2009	Borgmester Poul Lindor, Roskilde: formand for bestyrelsen
2010 - 2015	Borgmester Mette Touborg, Lejre: formand for bestyrelsen
Fra 2015	Gårdejer Lars Vedsmand, Lejre: formand for den egentlige NP-bestyrelse

Centrale embedsmænd i perioden 2003-2017:

Poul Bjerager	Projektmager og administrativ chef
Jan Eriksen	Tidl. direktør i Friluftsrådet, nu næstformand i nationalparkens bestyrelse.
Frank Birkebæk	Direktør for ROMU.

SEKRETARIATETS FORMELLE OPHÆNG - SAMT FYSISKE PLACERING:

2003 – 2006	Hvalsø Kommune – rådhuset
2007 - 2008	Lejre Kommune, i eksternt netværk
2009 - 2012	Roskilde Museum - museet i Roskilde
2013 - 2015	Lejre Kommune - rådhuset i Lejre
2015 -	Miljøministeriet - Ledreborg